

Староста В. І.

доктор педагогічних наук, професор кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи ДВНЗ «Ужгородський національний університет», Ужгород, Україна, volodymyr.starosta@uzhnu.edu.ua
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5880-2482>

ОСВІТНЯ МІГРАЦІЯ У ДЗЕРКАЛІ КРИЗИ: ПОРІВНЯННЯ НАМІРІВ ВИХОВАТЕЛІВ ТА ВЧИТЕЛІВ (2020–2025)

Анотація. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю аналізу впливу двох масштабних криз – пандемії COVID-19 і воєнного стану в Україні – на міграційні наміри ключової категорії працівників освітньої галузі, а саме вихователів закладів дошкільної освіти та вчителів закладів загальної середньої освіти. Дослідження має на меті виявити та проаналізувати динаміку змін у міграційних настроях педагогів між двома досліджуваними етапами: 2020–2021 рр. (пандемія) і 2022–2025 рр. (воєнний стан в Україні). Вивчення міграційних намірів освітян є критично важливим для оцінки кадрового потенціалу освітньої системи в умовах повоєнного відновлення. Методи дослідження: онлайн-анкетування серед вихователів і вчителів (для виявлення бажаних місць працевлаштування та намірів переїзду), комплексний аналіз літературних джерел для порівняння чинників міграції («pull» і «push»). Результати огляду джерел підтвердили, що воєнна міграція становить значну загрозу для демографічної динаміки країни. Емпіричні дані опитування виявили таку тенденцію: статистично значуще зменшення міграційних намірів педагогів під час воєнного стану порівняно з піком пандемії. Це вказує на високий рівень професійної стійкості й адаптивності освітньої спільноти до умов тривалої кризи. Встановлено відсутність статистично значущих відмінностей міграційних намірів між групами освітян (вихователями та вчителями) у межах одного кризового періоду, що свідчить про універсальний характер впливу кризи на професійну спільноту, де структурні відмінності між закладами освіти нівелюються загальним чинником безпеки й відданості професії. Зроблено висновок про необхідність підтримки наявної високої стійкості та розроблення цільових програм для повернення тих, хто вже виїхав.

Ключові слова: освітня міграція, пандемія COVID-19, воєнний стан, міграційні наміри, педагогічні працівники, кадрова криза.

JEL classification: I21, I24, I25.

DOI: 10.32987/2617-8532-2025-4-30-39.

Сучасний світ характеризується безпрецедентними викликами, які впливають на всі сфери суспільного життя, зокрема на освіту. Істотний вплив на освітній процес та міграційні потоки спостерігаємо в кризових умовах – під час світової пандемії COVID-19 і запровадження в Україні з 24 лютого 2022 р. воєнного стану

внаслідок збройної агресії російської федерації проти нашої держави. До 2020 р. освітня міграція в Україні була переважно добровільним процесом, зумовленим інтеграцією в Європейський Союз, а надалі, через «подвійну кризу», її характер докорінно змінився з «вибору» на «необхідність», що вимагає нового аналізу

© Староста В. І., 2025

намірів. Міграція, особливо висококваліфікованих кадрів (до яких належать і педагоги), є основним драйвером демографічної динаміки та загрозою формуванню пропозиції робочої сили в Україні. Якщо міграційні наміри вихователів і вчителів залишаються високими, це створює пряму загрозу відновленню й функціонуванню системи освіти України після війни. За цих обставин професія педагога – вихователя та вчителя – набуває особливого значення, адже саме вони є опорою для дітей і молоді, забезпечуючи неперервність освітнього процесу й психологічну підтримку. Вивчення та розуміння міграційних намірів педагогів є критично важливими для розроблення ефективних стратегій підтримки освітньої галузі, запобігання «відтоку мізків» і забезпечення стабільності національної системи освіти в умовах тривалих криз.

Л. Семів і Р. Семів розглядають освітню міграцію як «важливу та інтелектуальну за змістом форму міграційних рухів населення» [1]. Пропоноване формулювання є особливо актуальним у кризових умовах і дає нам підстави підкреслити, що міграція освітян (вихователів та вчителів) є не просто соціальним, а інтелектуальним і кадровим викликом для країни.

Перспективи міграції з України під час війни описує Е. Лібанова [2]. Вона зауважує, що причинами / основними рушійними силами міграції після 24 лютого є, зокрема, загроза безпеки та руйнування інфраструктури. Це головні «push»-чинники, які виштовхують освітян із професії / регіону. Вчена наголошує: якщо освітяни знайшли роботу за спеціальністю чи суміжні професії з вищою оплатою, їхні наміри

повернутися будуть слабшими. Також важливими чинниками є наявність житла та джерел доходів в Україні. Отже, можемо узагальнити, що виїзд кваліфікованих кадрів безпосередньо загрожує післявоєнному відновленню освітньої системи в Україні.

Погоджуємося з думкою, яку висловив С. Терепищій [3], що інтеграція мігрантів в освітній простір являє собою складний, багатогранний процес, який вимагає розвитку інноваційних рішень та здатності освітніх систем адаптуватися до варіативності обставин, а медіа, інклюзивність і культурна адаптація виявляються ключовими компонентами, що сприяють формуванню демократичних цінностей та соціокультурної інтеграції.

В умовах євроінтеграційних кроків України спостерігається й міграція науковців, викладачів, студентів, яка розпочалася значно раніше [1; 4] і триває в теперішніх умовах [5; 6]. У полі зору вчених перебувають різні аспекти міграції, наприклад: бар'єри в процесі професійної діяльності вчителів-мігрантів [7], погляди студентів-мігрантів [8], аналіз ефективності навчання учнів-мігрантів учителями-мігрантами [9].

Глобальна міграція в останні десятиліття означає, що в школах зростає чисельність учнів різного культурного походження [10]. Такі тенденції підкреслюють міжнародне значення мультикультурної освіти в школах і необхідність відповідної підготовки вчителів. Подібний висновок про важливість проблеми підготовки педагогів для роботи з дітьми-іммігрантами описують і автори праці [11].

Огляд джерел показує, що більшість праць про міграцію освітян фокусуються на вчителях. Тому, на нашу

думку, становить інтерес дослідження на основі опитування 206 вихователів дошкілля [12], де підкреслено, що їхня діяльність і переконання є важливими для роботи з дітьми з міграційним бекграундом у культурно диверсифікованих закладах, оскільки вони першими контактують із дітьми-мігрантами. Додамо, що вихователі в Україні (на відміну від учителів) мають менші можливості для дистанційної роботи й нерідко нижчий рівень оплати, а це може робити їх більш уразливими до міграційних рішень. Учені також звертають увагу на: 1) успішні практики українських учителів і певні проблеми під час їхньої педагогічної діяльності в Ірландії [13], Австралії [14] (аналогічні дослідження на прикладі українських викладачів вищої школи в Польщі описують М. Ратай та М. Березовська [15]); 2) проблеми й особливості навчання українських здобувачів освіти за кордоном, як-от: мотивація учнів до навчання, мовний бар'єр, соціальна інтеграція та подвійне навантаження через відвідування двох шкіл – української й іноземної в країні міграції [16; 17].

Вивчення особливостей міграції між мирним 2010 роком на основі дослідження авторів [1] та кризовим періодом (пандемія, воєнний стан)

дає підстави для узагальнення за такими ознаками: об'єкт, мета й основна рушійна сила міграції (табл. 1).

Таким чином, проведений порівняльний аналіз дає підстави для висновку, що до 2020 р. освітня міграція в Україні [1] була здебільшого добровільною, інтелектуальною формою мобільності, зумовленою «pull»-чинниками (притягування), тобто прагненням до академічної мобільності, інтеграцією в Європейський простір вищої освіти та пошуком вищої якості освіти / життя. Наше дослідження фіксує радикальний зсув: перехід до міграції, зумовленої «push»-чинниками (виштовхування), а саме загрозою життю й безпеці. Можемо виокремити:

- Етап I (пандемія COVID-19): міграційні наміри були пов'язані з економічною нестабільністю, ризиками для здоров'я та труднощами дистанційного навчання (тимчасова чи внутрішня міграція).

- Етап II (війна): міграційні наміри зумовлені критичними чинниками безпеки, втратою житла, руйнуванням інфраструктури. Це призводить до зміни типу міграції на зовнішню й довгострокову. Найбільшим чинником виштовхування стало зниження рівня безпеки, а не економічні причини (хоча вони залишаються важливими).

Таблиця 1

Аналіз особливостей освітньої міграції до та під час складних умов

Ознаки порівняння	Контекст 2010 р. – «Pull» (притягування)	Контекст 2020–2025 рр. – «Push» (виштовхування)
Основна рушійна сила	Глобалізація, європеїзація, створення Європейського простору вищої освіти	Пандемія COVID-19 (загроза здоров'ю, дистанційна праця) та воєнний стан (загроза безпеці, руйнування інфраструктури)
Мета міграції	Академічна мобільність, професійне зростання, якість і доступність освіти	Безпека, збереження життя, пошук стабільного працевлаштування (в умовах скорочення фінансування й нестабільності)
Об'єкт міграції	Студенти та викладачі	Педагогічні працівники: вихователі та вчителі

Складено автором за: [1].

Метою дослідження є виявлення та порівняльний аналіз міграційних намірів вихователів і вчителів в умовах двох масштабних криз – пандемії COVID-19 та воєнного стану в Україні.

Завдання дослідження:

1. Провести онлайн-опитування респондентів – вихователів закладів дошкільної освіти (ЗДО) і вчителів закладів загальної середньої освіти (ЗЗСО) 1–4, 5–11-го класів, аби виявити бажані ними місця працевлаштування.

2. Порівняти динаміку та зміни в міграційних намірах вихователів і вчителів між двома досліджуваними етапами: 2020–2021 рр. (пандемія COVID-19) і 2022–2025 рр. (воєнний стан в Україні).

Методологія дослідження базується на кількісному підході з використанням порівняльного аналізу, щоб виявити тенденції та зміни в міграційних намірах педагогів. Поряд із використанням теоретичних методів дослідження (таких як пошук і аналіз джерел, узагальнення та систематизація даних) основним методом емпіричного дослідження було анонімне онлайн-опитування педагогічних працівників в Google Forms (на першому й другому етапі відповідно 695 і 1 246 респондентів Закарпатської та інших областей України). Математичне опрацювання отриманих даних проводилося за допомогою комп'ютерної програми «IBM SPSS Statistics 23». Респондентів просили відповісти на питання анкети щодо країни бажаного працевлаштування, варіанти відповіді: «в Україні», «за кордоном», «важко відповісти».

Виявлено, що переважна частина освітян хочуть працювати в Україні,

також характерні аналогічні тенденції в поглядах респондентів різних закладів освіти, а саме зростання частки відповідей у напрямку «за кордоном» → «важко відповісти» → «в Україні»:

Вихователі ЗДО:

- опитування 2020–2021: «за кордоном» (9,4 %) → «важко відповісти» (14,2 %) → «в Україні» (76,4 %);

- опитування 2022–2025: «за кордоном» (3,7 %) → «важко відповісти» (11,6 %) → «в Україні» (84,7 %).

Учителі ЗЗСО (1–4-й класи):

- опитування 2020–2021: «за кордоном» (8,1 %) → «важко відповісти» (11,5 %) → «в Україні» (80,4 %);

- опитування 2022–2025: «за кордоном» (5,6 %) → «важко відповісти» (13 %) → «в Україні» (81,4 %).

Учителі ЗЗСО (5–11-й класи):

- опитування 2020–2021: «за кордоном» (9 %) → «важко відповісти» (20,3 %) → «в Україні» (70,7 %);

- опитування 2022–2025: «за кордоном» (7,8 %) → «важко відповісти» (13,7 %) → «в Україні» (78,5 %).

Отримані нами результати узгоджуються з міграційними настроями українських науковців, дослідників та викладачів, що їх досліджували Г. Міщук і О. Олійник [5]. Науковці виявили, що 76,2 % респондентів мають бажання продовжувати освітню діяльність, навіть якщо війна не закінчиться найближчим часом. У нашому випадку бажання працювати в Україні мають 74,5 % (2020–2021) та 80,3 % (2022–2025) вихователів і вчителів.

Щоб визначити, чи є між дослідженими групами освітян статистично значуща різниця, нами прийнято нульову гіпотезу, згідно з якою розходження між групами респондентів

може зумовлюватися випадковими причинами, тобто вибірки приблизно однакові за поглядами щодо бажаного місця працевлаштування. Для порівняння використали χ^2 -критерій Пірсона; за 95-відсоткової довірчої ймовірності критичне значення χ^2 -критерію для числа ступенів вільності 2 ($q = 3 - 1 = 2$) дорівнює 6,0. Отримані емпіричні значення критерію Пірсона наведено в табл. 2.

Для порівнянь пунктів 1–6 груп респондентів між собою, у випадку першого етапу нашого дослідження, а також другого, нульова гіпотеза приймається, оскільки між незалежними вибірками нашого опитування відсутні статистично значущі відмінності щодо міграційних поглядів. Порівняння груп вихователів і вчителів між собою показує відсутність статистично значущих відмінностей (χ^2 -критерій) у міграційних поглядах у межах кожного дослідженого етапу – 2020–2021 рр. (пандемія COVID-19) та 2022–2025 рр. (воєнний стан в Україні). Якщо порівнювати групи респондентів різних етапів опитування (пункти 7, 9 і 10), то в

більшості випадків виявляємо статистично значущі різниці (виняток п. 8). Освітняни в умовах воєнного стану більш схильні працювати в Україні порівняно з їхніми колегами, долученими до опитування під час пандемії COVID-19.

Сфокусуємо інтерпретацію результатів емпіричного дослідження на двох ключових питаннях: 1) чому наміри зменшились у часі (статистична значущість «–» для більшості випадків)? 2) Чому вони були подібними між групами («+») у межах одного періоду?

1. Аналіз статистично значущих відмінностей («–») – динаміка в часі

Маємо факт, що в більшості випадків міграційні наміри педагогів статистично значуще зменшилися під час воєнного стану (етап II, 2022–2025) порівняно з пандемією (етап I, 2020–2021). На наш погляд, можливе таке пояснення цієї різниці:

- Психологічна адаптація та визначеність кризи. Етап I (пандемія) характеризується високим рівнем невизначеності (що за вірус? як довго триватиме? як зміниться економіка?).

Таблиця 2

Результати статистичного аналізу за χ^2 -критерієм

№ з/п	Вибірки	χ^2 /емпіричне значення	Результат
1	ЗДО/2020–2021 – ЗЗСО (1–4 кл.)/2020–2021	0,82	+
2	ЗДО/2020–2021 – ЗЗСО (5–11 кл.)/2020–2021	3,34	+
3	ЗЗСО (1–4 кл.)/2020–2021 – ЗЗСО (5–11 кл.)/2020–2021	5,91	+
4	ЗДО/2022–2025 – ЗЗСО (1–4 кл.)/2022–2025	1,33	+
5	ЗДО/2022–2025 – ЗЗСО (5–11 кл.)/2022–2025	4,93	+
6	ЗЗСО (1–4 кл.)/2022–2025 – ЗЗСО (5–11 кл.)/2022–2025	1,91	+
7	ЗДО/2020–2021 – ЗДО/2022–2025	6,31	–
8	ЗЗСО (1–4 кл.)/2020–2021 – ЗЗСО (1–4 кл.)/2022–2025	1,19	+
9	ЗЗСО (5–11 кл.)/2020–2021 – ЗЗСО (5–11 кл.)/2022–2025	8,43	–
10	Разом/2020–2021 – Разом/2022–2025	8,72	–

Умовні позначення: «+» – наявність статистично значущої подібності, «–» – відсутність.

Складено автором.

Невизначеність є потужнішим психологічним драйвером міграції й пошуку стабільності, ніж відома загроза. Етап II (війна) показує: хоча загроза є екзистенційною (безпековою), вона стала визначеною. Виробилися стійкі алгоритми дій (повітряні тривоги, дистанційна робота, волонтерство). Освітняни адаптувалися до «нової нормальності», що знизило панічні та реактивні міграційні наміри.

- Ефект «відсіву» та «самовідбору». Значна частина освітян, які мали високі міграційні наміри під час пандемії (через економічні чинники або сімейні обставини), уже реалізували їх на початок повномасштабного вторгнення. Таким чином, у вибірці етапу II залишилися педагоги, що зробили свідомий вибір на користь України й мають вищу мотивацію до резидентності.

- Посилення нефінансових мотивів, оскільки в умовах війни на перший план вийшли нематеріальні чинники утримання – патріотизм, національна єдність і відчуття професійної місії. Ці мотиви перевищили страх, що був основним драйвером на етапі I.

2. Якісна інтерпретація подібності («+») – порівняння між групами в межах одного періоду

Нами не виявлено статистично значущих відмінностей у міграційних намірах між вихователями ЗДО та вчителями ЗЗСО в межах одного періоду (як під час етапу I, так і етапу II). Вважаємо, що такі результати зумовлені особливостями таких чинників:

- Універсальність кризових впливів. Відсутність різниці між групами свідчить, що зовнішній тиск кризи (пандемії чи війни) є головним уні-

версальним чинником, який нівелює внутрішні структурні відмінності професій. Наприклад, нижча оплата праці вихователів (фінансовий чинник) не стала вирішальною порівняно із загальною для всіх загрозою безпеці (кризовий чинник).

- Єдність професійної місії. Обидві групи – й вихователі, й учителі – сприймають свою роль як критично важливу для соціальної стійкості. Вихователі підтримують наймолодших, забезпечуючи їхній розвиток, а вчителі формують свідомих громадян. Ця спільна «професійна відданість» переважає індивідуальні економічні, фінансові чинники або інші відмінності.

- Спільна освітня політика. Реакція на кризу, ймовірно, також уніфікована спільною освітньою політикою, спрямованою на збереження кадрів у тилу, що однаково впливає на обидві категорії працівників.

Хоча наміри мігрувати загалом зменшилися, певний їх рівень досі зберігається. Політика у сфері освіти має бути спрямована на стимулювання стійкості та повернення кадрів і, на наш погляд, має включати: інвестиції в психологічну й емоційну стійкість педагогів, аби підтримувати їх високу відданість; цільові програми повернення, що фокусуються на чинниках, які можуть спровокувати міграцію тих, хто зараз вагається (безпеці, житлі, гідній оплаті праці); створення умов для професійного розвитку в Україні, що може слугувати «pull»-чинником з огляду на їхню готовність долати труднощі.

Результати огляду джерел підтвердили, що міграція в умовах воєнного стану становить серйозну загрозу демографічній динаміці нашої

Таблиця 3

Професійна ідентичність освітян в умовах мирного часу та воєнного стану

Компонент ідентичності	У мирний час (до 2022 р.)	В умовах воєнного стану (2022–2025 рр.)
Основна роль	Передача знань, контроль, виконання навчального плану	Психологічний стабілізатор, наставник, агент стійкості
Ціль діяльності	Академічний успіх учнів, підвищення кваліфікації	Збереження ментального здоров'я учнів, забезпечення неперервності освіти як символу нормального життя та майбутнього країни
Мотиваційний чинник	Зарплата, кар'єрне зростання, професійне визнання	Почуття обов'язку, патріотизм, відданість, відчуття незамінності
Особисте ставлення до професійної діяльності	Професія як джерело доходу та самореалізації	Професія як місія, участь у національному спротиві на освітньому фронті

Складено автором.

країни. Вважаємо, що дослідження, виконане в межах наведеної вибірки, показало позитивний результат, оскільки переважна частина респондентів під час ускладнених умов бажають працювати в Україні; аналогічну тенденцію виявлено для педагогічних працівників як ЗДО, так і ЗЗСО. Це є свідченням високої професійної резильєнтності освітньої спільноти та її швидкої адаптації до умов тривалої, але більш визначеної кризи (унаслідок війни), на відміну від раптової й непередбачуваної кризи (через пандемію). Зменшення намірів також може бути зумовлене зміною професійної ідентичності та посиленням почуття обов'язку перед країною й здобувачами освіти. У контексті зменшення міграційних намірів під час війни «зміна професійної ідентичності», на нашу думку, озна-

чає перехід від вузького, академічного, розуміння своєї ролі до широкого, соціально-місіонерського призначення, що деталізовано в табл. 3.

Таким чином, для педагога його професійна ідентичність під час війни змістилася від працівника до захисника освітнього фронту. Виїзд за кордон стає не просто зміною місця роботи, а відмовою від місії, що суперечить новій, глибинній ідентичності, сформованій кризою. Цей сильний внутрішній чинник пояснює, чому страх і економічні міркування відійшли на другий план, спричинивши зменшення міграційних намірів.

Подальші дослідження варто спрямувати на проведення порівняльного аналізу міграційних настроїв здобувачів освіти та педагогів, а також слід розширити демографічні показники респондентів.

Список використаних джерел

1. Semiv L., Semiv R. Regional peculiarities of educational migration in Ukraine. *Economics & Sociology*. 2010. Vol. 3, No. 1. P. 123–132. DOI: <https://doi.org/10.14254/2071-789X.2010/3-1/12>.
2. Лібанова Е. М. «Воєнна міграція» з України: проблеми та перспективи розвитку. *Український географічний журнал*. 2024. Вип. 4. С. 3–11. DOI: <https://doi.org/10.15407/UGZ2024.04.003>.

3. Тереничий С. Трансформація освітнього ландшафту України: вплив міграційних процесів та стратегії інтеграції після 24 лютого 2022 року. *Вісник Львівського університету. Сер. : Філософсько-політологічні студії*. 2023. Вип. 49. С. 152–160. DOI: <https://doi.org/10.30970/PPS.2023.49.19>.

4. Староста В. Деякі аспекти освітньої міграції в Україні. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Сер. : Педагогічні науки*. 2018. № 4 (63). С. 157–165. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmdup_2018_4_32.

5. Міщук Г., Олійник О. Оцінка міграційних ставлень та професійних прагнень науковців в умовах війни в Україні. *Соціальна економіка*. 2022. Вип. 64. С. 5–12. DOI: <https://doi.org/10.26565/2524-2547-2022-64-01>.

6. Burnout and Migration of Ukrainian University Academic Staff During the War / N. Tsybuliak et al. *SAGE Open*. 2024. Vol. 14, Iss. 3. DOI: <https://doi.org/10.1177/21582440241279137>.

7. McDaid R., Nowlan E. Barriers to recognition for migrant teachers in Ireland. *European Educational Research Journal*. 2021. Vol. 21, Iss. 2. P. 247–264. DOI: <https://doi.org/10.1177/147490412111031724>.

8. Rana L. Diverse perspectives of migrant student teachers in early childhood education. *Policy Futures in Education*. 2021. Vol. 19, Iss. 6. P. 691–702. DOI: <https://doi.org/10.1177/1478210320956501>.

9. Neugebauer M., Klein O., Jacob M. Migrant teachers in the classroom: a key to reduce ethnic disadvantages in school? *International Studies in Sociology of Education*. 2022. Vol. 33, Iss. 2. P. 203–221. DOI: <https://doi.org/10.1080/09620214.2022.2132983>.

10. Kim G. M., Cooc N. Student immigration, migration, and teacher preparation. *Journal of Ethnic and Migration Studies*. 2023. Vol. 49, Iss. 13. P. 3222–3244. DOI: <https://doi.org/10.1080/1369183X.2022.2057283>.

11. Sattin-Bajaj C., Alcazar J. B., Hong D. D., Romo-González M. An expanded framework for preparing teachers to educate children of immigrant backgrounds. *Teaching and Teacher Education*. 2023. Vol. 129, 104120. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.tate.2023.104120>.

12. Kurucz C., Hachfeld A., Lehl S., Anders Y. The importance of migration-related beliefs of preschool teachers for the quality of educational practice. *Zeitschrift für Erziehungswissenschaft*. 2023. Vol. 26, Iss. 1. P. 211–242. DOI: <https://doi.org/10.1007/s11618-023-01141-3>.

13. McDaid R. Integration of Ukrainian refugee teachers in Ireland? *Intercultural Education*. 2025. Vol. 36, Iss. 2. P. 182–201. DOI: <https://doi.org/10.1080/14675986.2025.2457869>.

14. Chybis L., Lamping S., Dobinson T., Ford K. Professional Transition in Australia: Ukrainian Migrant Teachers' Lived Experiences. *Journal of Intercultural Studies*. 2025. DOI: <https://doi.org/10.1080/07256868.2025.2519249>.

15. Rataj M., Berezovska I. Addressing challenges with Ukrainian refugees through sustainable integration: response of the educational community in Poland. *Journal of Further and Higher Education*. 2023. Vol. 47, Iss. 9. P. 1221–1227. DOI: <https://doi.org/10.1080/0309877X.2023.2241386>.

16. Woltran F., Hassani S., Schwab S. Schooling of Refugee Students from Ukraine in Austria and Its Risk for Creating Educational Inequity. *Journal of Language Identity and Education*. 2023. Vol. 24, Iss. 5. P. 1122–1137. DOI: <https://doi.org/10.1080/15348458.2023.2275741>.

17. Problems of Ukrainian school youth in the conditions of forced migration: sociological dimensions / N. Hlebova et al. *Eduweb-revista de tecnologia de informacion y comunicacion en education*. 2023. Vol. 17, Iss. 3. P. 47–59. DOI: <https://doi.org/10.46502/issn.1856-7576/2023.17.03.4>.

Volodymyr Starosta

Dr. Sc. (Pedagogical), Higher Education State University "Uzhhorod National University", Uzhhorod, Ukraine, volodymyr.starosta@uzhnu.edu.ua
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5880-2482>

EDUCATIONAL MIGRATION IN THE MIRROR OF CRISIS: COMPARING THE INTENTIONS OF PRESCHOOL AND SCHOOL TEACHERS (2020–2025)

Abstract. *The study's relevance is driven by the necessity to analyze the impact of two massive crises – the COVID-19 pandemic and the military state – on the migration intentions of a key category of educational workers: preschool teachers and school teachers. The research aims to identify and analyze the dynamics and changes in educators' migration sentiments between two study stages: 2020–2021 (the pandemic) and 2022–2025 (martial law in Ukraine). Examining educators' migration intentions is critically important for assessing the personnel potential of the education system in the context of post-war recovery. Research methods included an online survey among preschool and school teachers (to identify desired places of employment and intentions to relocate) and a comprehensive analysis of literary sources (comparing migration factors: "pull" and "push"). The results from the literature review confirmed that war migration poses a significant threat to the country's demographic dynamics. Empirical survey data revealed a statistically significant decrease in educators' migration intentions during martial law compared to the peak of the pandemic, indicating a high level of professional resilience and adaptability within the educational community during a prolonged crisis. No statistically significant differences in migration intentions were found between educator groups (preschool teachers and school teachers) within the same crisis period, suggesting a universal nature of the crisis's impact on the professional community, where structural differences between types of educational institutions are overridden by the general factor of security and professional commitment. It is concluded that there is a need to support the existing high resilience and to develop targeted programs aimed at encouraging the return of those who have already left.*

Keywords: *educational migration, COVID-19 pandemic, martial law, migration intentions, pedagogical staff, personnel crisis.*

References

1. Semiv, L., & Semiv, R. (2010). Regional peculiarities of educational migration in Ukraine. *Economics & Sociology*, 3(1), 123–132. DOI: <https://doi.org/10.14254/2071-789X.2010/3-1/12>.
2. Libanova, E. M. (2024). War Migration' From Ukraine: Problems and Development Prospects. *Ukrainian Geographical Journal*, 4, 3–11. DOI: <https://doi.org/10.15407/UGZ2024.04.003> [in Ukrainian].
3. Terepyshchyi, S. (2023). Transformation of the educational landscape of Ukraine: The impact of migration processes and integration strategies after February 24, 2022. *Visnyk of the Lviv University. Series: Philosophical-Political Studies*, 49, 152–160. DOI: <https://doi.org/10.30970/PPS.2023.49.19> [in Ukrainian].
4. Starosta, V. (2018). Some aspects of educational migration in Ukraine. *Scientific Bulletin of the Mykolaiv National University. Series: Pedagogical Sciences*, 4(63), 157–165. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmdup_2018_4_32 [in Ukrainian].

5. Mishchuk, H., & Oliinyk, O. (2022). Assessment of migration attitudes and professional aspirations of scientists in the conditions of war in Ukraine. *Social Economics*, 64, 5-12. DOI: <https://doi.org/10.26565/2524-2547-2022-64-01> [in Ukrainian].
6. Tsybuliak, N., Lopatina, H., Shevchenko, L., Popova, A., & Suchikova, Y. (2024). Burnout and Migration of Ukrainian University Academic Staff During the War. *SAGE Open*, 14(3). DOI: <https://doi.org/10.1177/21582440241279137>.
7. McDaid, R., & Nowlan, E. (2021). Barriers to recognition for migrant teachers in Ireland. *European Educational Research Journal*, 21(2), 247-264. DOI: <https://doi.org/10.1177/14749041211031724>.
8. Rana, L. (2021). Diverse perspectives of migrant student teachers in early childhood education. *Policy Futures in Education*, 19(6), 691-702. DOI: <https://doi.org/10.1177/1478210320956501>.
9. Neugebauer, M., Klein, O., & Jacob, M. (2022). Migrant teachers in the classroom: a key to reduce ethnic disadvantages in school? *International Studies in Sociology of Education*, 33(2), 203-221. DOI: <https://doi.org/10.1080/09620214.2022.2132983>.
10. Kim, G. M., & Cooc, N. (2023). Student immigration, migration, and teacher preparation. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 49(13), 3222-3244. DOI: <https://doi.org/10.1080/1369183X.2022.2057283/>.
11. Sattin-Bajaj, C., Alcazar, J. B., Hong, D. D. D., & Romo-González, M. (2023). An expanded framework for preparing teachers to educate children of immigrant backgrounds. *Teaching and Teacher Education*, 129, 104120. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.tate.2023.104120>.
12. Kurucz, C., Hachfeld, A., Lehl, S., & Anders, Y. (2023). The importance of migration-related beliefs of preschool teachers for the quality of educational practice. *Zeitschrift für Erziehungswissenschaft*, 26(1), 211-242. DOI: <https://doi.org/10.1007/s11618-023-01141-3>.
13. McDaid, R. (2025). Integration of Ukrainian refugee teachers in Ireland? *Intercultural education*, 36(2), 182-201. DOI: <https://doi.org/10.1080/14675986.2025.2457869>.
14. Chybis, L., Lamping, S., Dobinson, T., & Ford, K. (2025). Professional Transition in Australia: Ukrainian Migrant Teachers' Lived Experiences. *Journal of Intercultural Studies*. DOI: <https://doi.org/10.1080/07256868.2025.2519249>.
15. Rataj, M., & Berezovska, I. (2023). Addressing challenges with Ukrainian refugees through sustainable integration: response of the educational community in Poland. *Journal of Further and Higher Education*, 47(9), 1221-1227. DOI: <https://doi.org/10.1080/0309877X.2023.2241386>.
16. Woltran, F., Hassani, S., & Schwab, S. (2023). Schooling of Refugee Students from Ukraine in Austria and Its Risk for Creating Educational Inequity. *Journal of language identity and education*, 24(5), 1122-1137. DOI: <https://doi.org/10.1080/15348458.2023.2275741>.
17. Hlebova, N., Afanasieva, L., Bukrieieva, I., Glyns'ka, L., & Murtaziiev, E. (2023). Problems of Ukrainian school youth in the conditions of forced migration: sociological dimensions. *Eduweb-revista de tecnologia de informacion y comunicacion en education*, 17(3), 47-59. DOI: <https://doi.org/10.46502/issn.1856-7576/2023.17.03.4>.